

TEATR
ZAGŁĘBIA

Duch ekologii

z „Opowieści wigilijnej”

Zeszyt edukacyjny powstał
jako efekt współpracy
Teatru Zagłębia w Sosnowcu
i Sosnowieckich Wodociągów S.A.

PAWEŁ KLUSZCZYŃSKI

Dzisiaj może się wydawać, że na „Opowieści wigilijnej” Karola Dickensa osiadła spora warstwa kurzu, a historia skąpca Ebenezera Scrooge’a przypomina moralizatorską opowieść o minionej epoce. Bohaterowie z końca XIX wieku w niczym nie przypominają osób żyjących współcześnie, chociaż o treści opowiadania przypominają nam regularnie emitowane w okresie okołoświątecznym filmowe adaptacje powieści. Proponuję jednak wsłuchać się uważnie w słowa pierwszego Ducha, który przemówił do Scrooge’a w mroźną wigilijną noc – Jakuba Marleya. Duch przekonywał, że choć dla niego nie ma już ratunku i stracił szansę na nawrócenie oraz pośmiertny spokój, to jego żyjący partner w interesach wciąż ma szansę na poprawę i zmianę dotychczasowego stylu życia. Wypomniał Scrooge’owi brak wrażliwości, egoizm i pychę.

Współczesną perspektywę spojrzenia na Dickensowski świat proponuje Justyna Łagowska, reżyserka „Opowieści wigilijnej” zrealizowanej w grudniu 2019 roku w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu (adaptacja: Szymon Adamczak). Autorka pyta: czy kiedy stan naszej planety jest alarmujący, nie należałoby odczytać tej historii na nowo, by zastanowić się, kogo uosabia dzisiaj dusigrosz Scrooge?

W teatralnej wersji powieści Ebenezer jest egoistycznym przedsiębiorcą – mieszkańcy miasteczka żądają od niego, by zmienił system. W domyśle: system oparty na wycisku i eksploatacji planety.

Bogaci właściciele wielkich fabryk to jedno, ale czy my także nie nadużywamy bogactwa Ziemi podczas codziennych czynności i czy nie jesteśmy wówczas podobni do Scrooge'a wykorzystującego Cratchita, swojego oddanego pracownika? Skąpy starzec podczas przemiany nie spotkał na swej drodze ducha Matki Ziemi, a na kartach opowiadania nie znajdziemy najmniejszej informacji o ochronie środowiska, natomiast wielce prawdopodobne jest, że dzisiaj Duch Obecnych Świąt pokazałby Scrooge'owi na przykład Wielką Pacyficzną Plamę Śmieci, pouczając o społecznej odpowiedzialności za stan klimatu.

WIDZU, ROZMAWIAJ O KLIMACIE!

W Teatrze Zagłębia chcemy wykorzystywać teatr do mówienia o najważniejszych problemach współczesnego świata. Dusigrosz zmienił w końcu podejście do życia, tak samo i my możemy odmienić swoje nawyki. Pamiętajmy, że zasoby Ziemi nie są niewyczerpywalne. Najprostszym sposobem wykształcenia w sobie proekologicznej postawy jest **racjonalne zużycie wody**, do której każdy z nas ma (jeszcze) niemal nieograniczony dostęp.

Jeśli zastanawiasz się, jak na podstawie „Opowieści wigilijnej” rozmawiać z dzieckiem lub klasą na temat ochrony klimatu, poniższy materiał pomoże ci w ubraniu pewnych myśli w słowa. Posłuchajcie, co na temat wody powiedzą trzy duchy z opowiadania Karola Dickensa...

Kilka faktów na temat wody:

- To dzięki obecności wody na Ziemi pojawiło się życie, które rozwinęło się w pradawnych oceanach.
- Księżycy Saturna prawie w całości są zbudowane z lodu, czyli wody w formie stałej.
- 70% twojego ciała to po prostu woda.
- Już starożytni greccy filozofowie uważali ją za jeden z czterech podstawowych żywiołów budujących świat.
- Cząsteczkowej budowie wody zawdzięczamy to, że w zimie jeziora nie zamarzają, bo woda na dnie zbiorników zawsze ma temperaturę 4 st. C.

Tymczasem w Sosnowcu...

- Flaga Sosnowca przedstawia łączące się rzeki Czarną i Białą Przemszę, niegdysiejszą granicę trzech cesarstw, czyli słynny Trójkąt Trzech Cesarzy.
- Brynica płynąca na zachodzie Sosnowca jest symboliczną granicą Zagłębia Dąbrowskiego i Górnego Śląska.
- Balaton nie leży tylko na Węgrzech, ale i w Sosnowcu znajduje się staw o tej samej nazwie!

DUCH PRZESZŁOŚCI

Wszystkie żyjące istoty są silnie związane z wodą, bez niej nie potrafią funkcjonować. To w głębinach praoceanu pojawiło się życie, które potem wyszło na ląd i opanowało każdy jego skrawek. Potem pojawiliście się wy – ludzie, a wasze pierwsze większe osiedla powstawały w bliskiej odległości słodkiej wody. Mezopotamczycy tysiące lat przed naszą erą zamieszkali między Tygrysem a Eufratem, Egipcjanie nad Nilem, Chińczycy w dorzeczach Jangcy i Huang He. Ach, to były piękne czasy! Wtedy jeszcze nie zaśmieciście Ziemi, a wodę można było pić prosto z rzek. Później pojawili się Grecy, którzy jako pierwsi zaczęli budować gęste sieci akweduktów (ok. VI wieku p.n.e.), rozbudowane następnie przez Rzymian. Akwedukty pomagały sprowadzić czystą wodę z gór, bo ta płynąca w miejskich rzekach była już bardzo brudna, a jej wypicie mogło spowodować ciężką chorobę, nawet śmierć.

Proces zapominania o tej, która was karmi i poi – Matce Ziemi – postępował. Brudziliście coraz bardziej, więc musieliście szukać nowych sposobów na oczyszczenie wody. W XVII wieku zaczęliście ją destylować, filtrować i odparowywać. Przełom nastąpił na początku XX wieku, kiedy do oczyszczania wody zaczęliście używać chloru i innych łagodniejszych substancji chemicznych. Tak jest do dziś, dzięki czemu możecie bez obaw pić wodę prosto z kranu.

DUCH TERAŹNIEJ- SZOŚCI

Myślicie, że wody zdatnej do picia jest wystarczająco dużo? Mówimy o Ziemi jako o błękitnej planecie, bogatej w zasoby. Nic bardziej mylnego – przecież znaczna jej większość to słone morza i oceany, ogromne jej pokłady istnieją w postaci lodowców i czap śnieżnych pokrywających szczyty gór, a na powierzchni występuje w postaci jezior i mokradeł. Prawda jest taka, że do spożycia pozostaje tylko 1% ze wszystkich istniejących na Ziemi zasobów wody. Niewiele, prawda? A zasoby stale się kurczą, lodowce topnieją, co w konsekwencji podwyższa poziom oceanów. Coraz częściej w lecie musimy sobie radzić z dotkliwą suszą, a okresowy niski stan rzek odsłania ukryte na dnie skarby z przeszłości. Może to być ciekawe, ale rzeki to 1/3 zasobów słodkiej wody w Polsce – jeśli one wyschną, to w wielu miastach zabraknie jej dla ludzi, nie wspominając już o dzikich zwierzętach. Warto też wspomnieć o przekształcaniu rzek, które następuje w zastraszającym tempie. Mechaniczne uregulowanie koryt powoduje, że życie w rzekach zamiera, a ich wody przestają wyglądać przyjemnie. Przykładem niech będzie nasza sosnowiecka Czarna Przemsza, płynąca dzisiaj w uregulowanym korycie.

Budowa elektrowni wodnych – czyli źródeł czystej energii – też może przysporzyć wiele złego, czego przykładem jest na przykład ubogi Wietnam leżący w delcie Mekongu. W górze tej rzeki znajduje się wiele elektrowni wodnych, zbudowanych w Kambodży, Tajlandii i Laosie. Każda taka hydroelektrownia wymaga gromadzenia dużych ilości wody, przez co w samym ujściu rzeki pozostaje jej już niewiele. Życiodajna niegdyś delta na terenie Wietnamu wysycha, co niesie za sobą przymus migracji lokalnej ludności na bardziej żyzne tereny.

DUCH PRZYSZŁO- ŚCI

Pochodzę z przyszłości i pokażę Wam konsekwencje braku opamiętania w sposobie korzystania z wody. To, o czym za chwilę opowiem, stanowi wizję stanu świata, jeśli nic się nie zmieni. Słodkiej wody stale ubywa, więc już niebawem rejony zagrożone suszą będą coraz większe. Bogate kraje poradzą sobie z tym lepiej lub gorzej, na przykład do Kapsztadu być może trzeba będzie sprowadzić górę lodową, żeby zaspokoić potrzeby wysychającego miasta. Poziom słonych wód wzrośnie po tym, kiedy na biegunach zostaną już tylko śladowe ilości lodu. Wybiegnijmy w niedaleką przyszłość – mamy 2025 rok i 1/3 ludności świata jest pozbawiona dostępu do wystarczającej ilości wody pitnej, cierpią szczególnie dzieci, które potrzebują jej najbardziej. Świat się zbroi i szykuje do wojny, którą czuć w powietrzu, a powodem nie są wcale różnice poglądów politycznych czy walka o surowce, a dostępność do źródeł słodkiej wody.

Od nas zależy, czy przyszłość będzie wyglądała właśnie tak, jak pokazałem przed chwilą. Społeczna presja musi doprowadzić władze państw i ogromne koncerny do zrozumienia ich ogromnej odpowiedzialności za stan środowiska. Zamieńcie się w tajemnicze Trzy Duchy Święt, znajdźcie jakiegoś Scrooge'a, który mieszka obok was i przekonujcie go, że zmiany są konieczne.

CO ROBIĆ?

Ebenezerowi Scrooge'owi ostatecznie udało się odmienić wizję przyszłości. Dickens napisał historię o sile ludzkiej solidarności, która jest w stanie odmieniać bezduszne jednostki – w kontekście czyhających na ludzkość zagrożeń w XXI wieku, my także musimy uwierzyć w moc, jaką posiada wspólnota. Oto kilka prostych zasad, które należy wprowadzić w życie w celu oszczędzania wody:

- myjąc zęby zawsze zakręcaj wodę, nie pozwalaj aby niepotrzebnie się lała;
- myjąc się, wybierz prysznic, po co zużywać aż tyle wody na jednego człowieka;
- szykując posiłek, płucz owoce i warzywa nad pojemnikiem, a zebraną wodę użyj do podlewania kwiatów;
- pij wodę kranową – ogromne ilości wody są wykorzystywane zarówno do produkcji plastikowych butelek, jak i w procesie recyklingu, poza tym plastik rozkłada się latami;
- myjąc ręce, nie odkręcaj kurka maksymalnie, wystarczy do połowy;
- nie pierz i nie myj pod bieżącą wodą, lepiej użyć pralki i zmywarki, oczywiście kiedy będą już pełne!
- Czy wiesz, co to jest retencja? Ten proces oznacza naturalne zjawisko magazynowania wody opadowej. Dla Ciebie w prakty-

ce może to oznaczać zbieranie deszczówki – ustaw pod rynnymi beczkę, a zebraną w ten sposób wodę wykorzystuj do podlewania roślin w domu lub przydomowym ogródku. Możesz też sadzić rośliny na specjalnie dobranych warstwach filtracyjnych, które będą podlewane wodą opadową z rynny. Takie rozwiązania sprawią, że zanieczyszczona woda opadowa nie trafi bezpośrednio do kanalizacji, by później brudna spłynąć do rzek.

Pamiętaj!

Wprowadzenie choć kilku z tych zasad do codziennego życia pomoże zaoszczędzić sporo z kurczących się wciąż zasobów zdatnej do picia wody. Pamiętajcie, że bez wody nie da się żyć – weźcie przykład ze Scrooge’a i zmieńcie swoje nawyki!

PAWEŁ KLUSZCZYŃSKI

Z wykształcenia technolog chemik w specjalności zielona chemia i czyste technologie, zawodowo związany Teatrem Zagłębia. Rzemieślnik kultury, zafascynowany ochroną środowiska oraz filozofią „zero waste”. Dodatkowo zajmuje się krytyką teatralną, pisząc dla Dziennika Teatralnego i Nowej Siły Krytycznej.

Jeszcze więcej informacji o wodzie znajdziesz na stronie
Sosnowieckich Wodociągów:

www.rpwik.sosnowiec.pl

**TEATR
ZAGŁĘBIA**